

Sprawy majątkowe w małżeństwie i... po rozstaniu

Dawniej wnosilo się do małżeństwa posag. Teraz coraz częściej narzeczeni wstępują na nową drogę życia już z własnym majątkiem. Wielu zastanawia się, jak uregulować finanse w związku. Oto wskazówki.

Przed ślubem lub w trakcie trwania małżeństwa mąż i żona sami mogą zdecydować, jaki będzie podział dóbr w związku.

Kodeks rodzinny reguluje szczegółowo, co w małżeństwie jest wspólne, a co należy wyłącznie do żony lub do męża. Jednak małżonkowie mogą zdecydować po swoim, jak będą wyglądały sprawy majątkowe w ich związku. Wiele par „wnosi” bowiem do małżeństwa np. mieszkanie, kupione z własnych środków lub otrzymane od rodziców. Jest to majątek osobisty, ale jeśli małżonkowie zechcą – może być wspólny. Mogą też zdecydować, że w ogóle nie będą mieli majątku wspólnego.

Jest wiele możliwości rozporządzania majątkiem. Ale jeśli ma to wyglądać inaczej, niż określa kodeks rodzinny, to małżonkowie muszą spisać odpowiednią umowę u notariusza (intercyzę). Wyjaśniamy, w jaki sposób można zabezpieczyć swoje finanse w małżeństwie, a jak sprawiedliwie podzielić dorobek po rozwodzie.

Majątek osobisty, czyli sprzed ślubu

Mieszkanie, działka, samochód czy inne rzeczy nabyte przed zawarciem związku małżeńskiego stanowią majątek osobisty małżonka, który

jest ich właścicielem. Dlatego również po ślubie małżonek może swobodnie rozporządzać swoim majątkiem osobistym. Ma prawo np. go sprzedać, przekazać w darowiźnie lub zapisać komuś w spadku. I nie jest potrzebna do tego zgoda drugiego małżonka.

Spadek lub darowizna

Do majątku osobistego męża lub żony należą nie tylko rzeczy lub nieruchomości kupione przed ślubem. Majątek osobisty można nabyć również w trakcie trwania małżeństwa jako spadek lub darowiznę.

Przykład 1. Mąż otrzymał w spadku po ojcu 2 ha ziemi. Ojciec przed śmiercią nie sporządził testamentu ani żadnego zapisu, w którym czyniłby synową swoją spadkobierczynią. Zatem odziedziczony grunt jest majątkiem osobistym męża i on może zdecydować, co z nim zrobi.

Przykład 2. Żona otrzymała od rodziców w darowiźnie samochód. W umowie darowizny zaznaczono, że auto ma stanowić jej majątek osobisty. Będzie ono więc wyłącznie własnością żony.

Ale uwaga! Spadkodawca lub darczyńca mogą postanowić, by spadek lub darowizna były własnością obojga małżonków.

Jednak aby tak się stało, musi być to zapisane albo w testamencie, albo w umowie darowizny spisanej u notariusza.

Ale uwaga! Jeżeli podarowane żonie lub mężowi przedmioty są zwykłymi rzeczami do domu, to będą one ich wspólną własnością. Jeśli zatem rodzice podarują zamężnej córce np. lodówkę, naczynia, sztućce czy pościel, to te przedmioty będą majątkiem wspólnym małżonków.

Natomiast zwykłą rzeczą nie będzie cenny obraz. Podarowany np. żonie stanie się tylko jej własnością. Także przedmioty służące wyłącznie do zaspokajania osobistych potrzeb są własnością jednego małżonka. Jeśli więc rodzice podarowaliby córce futro lub biżuterię, to będzie to jej majątek osobisty.

Odszkodowanie i renta

Może się zdarzyć, że jedno z małżonków będzie miało wypadek i otrzyma np. z ZUS lub od firmy ubezpieczeniowej odszkodowanie. Uzyskane w ten sposób środki będą należały do majątku osobistego małżonka, który uległ wypadkowi.

Ale uwaga! Jeśli z powodu wypadku małżonek będzie niezdolny do pracy (częściowo lub całkowicie) i uzyska rentę,

to będzie ona wspólną własnością obojga.

Nagrody i wygrane

Majątkiem osobistym są nagrody za osobiste osiągnięcia małżonka, np. za pracę naukową. Takim osobistym majątkiem będzie też nagroda w teleturnieju, w którym trzeba było wykazać się wiedzą.

Ale uwaga! Wygrana w totalotce, w grach liczbowych, zakładach bukmacherskich jest wspólną własnością małżonków. Nie jest ważne, kto skreślił szczęśliwe numery.

Surogacja – co to jest?

Jeśli mąż lub żona kupią coś za środki z majątku osobistego, np. za spadek – działkę, to takie działanie nazywa się surogacją. Natomiast nieruchomości nabyta w ten sposób jest majątkiem osobistym tego małżonka.

Prawa niezbywalne

W skład majątku osobistego mogą wchodzić też tzw. prawa niezbywalne, np. lokatorskie prawo do lokalu, umowa dożywocia. Takich praw majątkowych nie można sprzedać, zapisać w spadku czy podarować, dlatego są niezbywalne.

Przykład. Mąż podpisał ze swoją ciotką umowę dożywocia. Stał się właścicielem domu w zamian za opiekę dożywotnią nad ciocią. Ten dom jest jego majątkiem osobistym. **Wyjątek!** Jeśli jednak któreś z małżonków posiada spółdzielcze prawo do lokalu, to choć jest ono prawem niezbywalnym, to wchodzi do majątku wspólnego małżonków.

Intercyza

Intercyza kojarzy się z rozdzieleniem majątku, ale może go też łączyć.

● Jeśli małżonkowie chcą, aby majątek osobisty wszedł do majątku wspólnego, to mogą podpisać u notariusza umowę majątkową (tzw. intercyzę rozszerzającą). Wtedy np. mieszkanie męża sprzed ślubu stanie się współwłasnością żony.

Majątek wspólny małżonków

Od dnia ślubu powstaje między małżonkami wspólność majątkowa, nazywana także wspólnością ustawową. Nie jest potrzebne żadne oświadczenie małżonków w tej sprawie, bo ta wspólność powstaje z mocy prawa. To znaczy, że przedmioty nabyte w trakcie małżeństwa są wspólne, bez względu na to, kto je kupił – mąż czy żona, czy oboje dokonali zakupu.

Do majątku wspólnego należą w szczególności:

- wynagrodzenie męża i żony oraz ich dochody z innej działalności, np. z umów o dzieło, zleceń, kontraktów menedżerskich, a także z działalności gospodarczej,
- dochody z majątku wspólnego, jak również z majątku osobistego każdego z małżonków,
- środki zgromadzone na rachunku otwartego funduszu emerytalnego (OFE) lub funduszu pracowniczego.

Przykład 1. Mąż kupił pralkę, za którą zapłacił z pieniędzy ze swojej pensji. Faktura została wystawiona na jego nazwisko. Mimo to pralka wchodzi do majątku wspólnego.

Przykład 2. Żona miała kawalerkę, którą kupiła przed ślubem. Małżonkowie zamieszkali w domu męża, a kawalerkę wynajęli. Pieniądże z wynajmu stanowią dochód z majątku osobistego żony, ale wchodzi do majątku wspólnego.

Przykład 3. Zarówno mąż, jak i żona, gromadzą pieniądze na rachunkach w OFE. W razie rozwodu i podziału majątku

każde z nich musiałyby podzielić się z małżonkiem po połowie zgromadzonymi środkami (zostaną one przekazane jako wypłata transferowa na ich konta w funduszach).

Intercyza może rozdzielić majątek

Jeżeli małżonkowie nie chcą mieć żadnego majątku wspólnego, mogą podpisać **umowę o rozdzielnosci majątkowej**, tzw. intercyzę rozdzielającą. By umowa była ważna, musi być zawarta u notariusza w formie aktu notarialnego. Umowę można spisać zarówno przed ślubem, jak też w każdym momencie małżeństwa.

Panuje przekonanie, że jeśli małżonkowie już przed ślubem podpisują intercyzę, to pewnie nie mają do siebie zaufania, a może w ogóle się nie kochają. Tymczasem podpisanie umowy o rozdzielnosci majątkowej może być w wielu sytuacjach korzystne, np. gdy jedno z małżonków prowadzi działalność gospodarczą, ma dużą firmę, na którą zaciąga kredyty. Gdyby w przyszłości firma wpadła w kłopoty finansowe, to komornik nie zajmie na poczet długów majątku wspólnego małżonków, bo... go nie będzie.

Jeśli intercyza zostanie podpisana w trakcie trwania małżeństwa, to dotychczasowy dorobek małżonków (sprzed podpisania umowy) podlega podziałowi. Natomiast od dnia podpisania intercyzy przestaje istnieć między mężem i żoną wspólność majątkowa.

Przy sporządzaniu intercyzy u notariusza trzeba liczyć się

z kosztami. Opłata notarialna wynosi 400 zł (plus 22 proc. VAT od tej kwoty).

Ważne! Intercyza nie musi obowiązywać małżonków do końca życia. W każdym momencie mogą oni rozwiązać intercyzę lub zmienić jej treść. Zmiana umowy albo jej rozwiązanie też musi mieć formę aktu notarialnego.

Podział majątku wspólnego

Aby mąż i żona mogli podzielić majątek wspólny, musi, jak nazywają to prawnicy, ustać wspólność małżeńska. Stanie się to w następujących sytuacjach:

- po rozwodzie lub separacji, tzn. z chwilą uprawomocnienia się wyroku rozwodowego lub orzekającego separację;
- w razie śmierci jednego małżonka (lub obojga);
- po unieważnieniu małżeństwa, a dokładniej – gdy uprawomocni się wyrok unieważniający małżeństwo;
- po podpisaniu przez małżonków intercyzy (o czym napisaliśmy powyżej);
- jeżeli sąd ustanowi między nimi rozdzielnosc majątkową;
- gdy małżonek zostanie ubezwłasnowolniony.

Zasady podziału majątku

Wszystko, czego małżonkowie dorobili się wspólnie, powinno zostać podzielone po połowie. Taka jest generalna zasada podziału majątku wspólnego.

Najkorzystniejsze jest porozumienie się w tej sprawie bez sądu, czyli **umowny podział majątku**. Małżonkowie oszczędzą sobie wtedy pieniędzy i czasu. Wtedy mogą też podzielić majątek według własnego uznania i dowolnie go wycenić. Wspólne rzeczy, np. samochód, meble, sprzęty, mogą podzielić, spisując zwykłą umowę pisemną. Przy podziale nieruchomości muszą odwiedzić notariusza. Każdy ponosi swoje koszty umowy notarialnej. Taksa notarialna zależy od wartości dzielonego majątku. Do taksy trzeba doliczyć 22 proc. VAT. Dodatkowo może być konieczna opłata za zmianę wpisu prawa własności w księdze wieczystej.

Jeśli mąż i żona nie potrafią dojść do porozumienia w sprawie podziału majątku, jedynym wyjściem będzie **sądowy podział majątku**. Takie sprawy mogą długo trwać, a małżonkowie muszą ponieść wysokie koszty sądowe.

Podział majątku w sądzie

O podział majątku może wystąpić do sądu zarówno mąż, jak i żona. Wniosek w tej sprawie składa się do wydziału cywilnego sądu rejonowego odpowiedniego dla miejsca położenia majątku wspólnego. Jeżeli małżonkowie mają do podziału wspólne mieszkanie, to wniosek trzeba złożyć do sądu odpowiedniego dla adresu tego mieszkania. Razem z wnioskiem należy złożyć dokument, który potwierdza ustanie wspólności majątkowej, np. wyrok rozwodowy. We wniosku zaś należy:

- **określić składniki majątku**, czyli wyliczyć wszystkie rzeczy i nieruchomości, które mają być podzielone;
- **dołączyć dowody prawa własności nieruchomości**, np. odpis księgi wieczystej.

Jeśli chodzi o tzw. rzeczy ruchome, czyli np. meble, sprzęt AGD i RTV, to nie trzeba udowodniać prawa własności tych przedmiotów.

Skład i wartość majątku

Sąd ustala, co wchodzi w skład majątku małżeńskiego i jaka jest jego wartość. Jeśli małżonkowie nie są zgodni, co mają do podziału, to sąd nakaze dostarczenie odpowiednich dokumentów, np. z banku (potwierdzenie prowadzenia lokat, książeczek oszczędnościowych itd.). Wartość majątku szacuje się zgodnie ze stanem aktualnym. To ważne, gdyż często byli małżonkowie dzielą majątek jakiś czas po rozwodzie. A więc cena mieszkania może być znacznie wyższa teraz niż np. pięć lat temu.

Ważne! Gdy małżonkowie spierają się co do wartości majątku, to sąd może powołać biegłego. Zrobi on wycenę nieruchomości i cennych rzeczy.

Koszty podziału w sądzie

W sprawach o podział majątku małżeńskiego należy liczyć się z następującymi wydatkami:

- **opłata sądowa – 1000 zł** (lub 300 zł, ale tylko wtedy, gdy wniosek zawiera zgodny projekt podziału majątku wspólnego) – a dopóki opłata nie będzie uiszczona, to sąd nie podejmie żadnych czynności;
- **wynagrodzenie dla biegłego** (jeśli zostanie powołany);
- **koszty pełnomocnika** (jeśli małżonkowie skorzystają z pomocy prawnika).

Michał Teodorowski,
prawnik (kancelaria Teodorowski i Wojtaszak)

Sposoby podziału majątku

Podział majątku wspólnego może nastąpić przez:

- fizyczny podział rzeczy (dotyczy głównie nieruchomości) – sąd przyznaje udziały po połowie, np. część domu żonie, część – mężowi; gdyby zaś taki

podział był niemożliwy, to sąd zasądza dopłatę (spłaca małżonek, który otrzymał większą część nieruchomości);

- przyznanie składnika majątku jednemu z małżonków, ale z obowiązkiem spłaty na rzecz drugiego (np. mieszkanie otrzymuje żona i musi spłacić mężowi połowę wartości lokalu, to samo dotyczy np. auta);
 - sprzedaż majątku, a następnie podział uzyskanej kwoty.
- Zanim sąd zdecyduje, w jaki sposób zostanie podzielony majątek, zapyta o opinię małżonków. Jeśli nie dojdą do porozumienia, to sąd sam zdecyduje, jak należy go podzielić.